

JERZY JÓZEF KOPEĆ CP

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNO-NAUKOWA KS. PROF. DRA HAB. ZBIGNIEWA WITA

1. CURRICULUM VITAE

Zbigniew Wit urodził się 4 stycznia 1939 r., a więc na kilka miesięcy przed wybuchem II wojny światowej, w Katowicach. Lata przykrych doświadczeń, które zapisała pamięć dziecka, utrwaliło inne bolesne przeżycie tamtych dni – niedostatek codziennego chleba. Trudny okres wojny spędzony w Piekarach Śląskich pozwolił mu odkryć wartość ciepła domu rodzinnego, zapamiętać smak chleba, przeżyć bezsilność wobec faktu rabowania dzwonów parafialnych, strach przesuwającego się frontu, grozę nalotów i spadających bomb, z których jedna trafiła w dom, ale na szczęście nie eksplodowała, co do dziś uważa za nadzwyczajną interwencję Bożą.

Lata tuż po wojnie to szukanie miejsca i pracy w nowej rzeczywistości, połączone z migracją na Ziemię Zachodnie (Zawidów) i Północne (Szczecin). Naukę w szkole podstawowej łączył od samego początku z posługą ministranta. Głęboko utkwily w umyśle małego chłopca pierwsze celebracje Mszy świętej na polowym ołtarzu nowo utworzonej parafii, z zawieszonym obrazem św. Antoniego na bocznej ścianie zrujnowanego kościoła przy Placu Popiela w Szczecinie, którego tytuł został wkrótce zmieniony na św. Stanisława Kostki. W tym zrujnowanym mieście przeszedł twardą szkołę życia – uczęszczanie do szkoły wśród gruzów i heroiczne zmaganie się wiernych przy tworzeniu się zrębów życia religijnego i odbudowie kościoła parafialnego. W takich właśnie warunkach życia pogłębiała się więź małego chłopca z Chrystusem i Kościołem, w czym zasadniczą rolę odgrywała posługa przy ołtarzu. Tam też wzrastało ziarno powołania kapłańskiego. To wymagająca

matka uczyła go miłości Boga i Ojczyzny, szacunku do człowieka, pracy ludzkiej i chleba. Ze szczególnym szacunkiem wypowiadał słowa Modlitwy Pańskiej: „chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj”, bo pamiętał, ile zabiegów trzeba było w czasie okupacji niemieckiej, aby nie brakowało go na stole. To wówczas już mały chłopiec widział w chlebie podstawowy pokarm człowieka. Przygotowując się do Pierwszej Komunii świętej (w Szczecinie, w parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy), nauczył się rozpoznawać w chlebie znak tajemnicy konsekrowanego chleba, który w ustach człowieka wierzącego jest pokarmem niosącym zbawienie. Tę misteryjną wymowę chleba powstałego z wielu ziaren pogłębił przyszłemu profesorowi liturgiki zwyczaj szacunku dla chleba w tradycji starochrześcijańskiej, acz praktykowany nadal w wielu rodzinach polskich. „W tradycji chrześcijańskiej chleb otaczano szczególną czcią i szacunkiem. Matka rodziny każdy bochenek chleba błogosławiła znakiem krzyża, zanim zaczęła go kroić, a jeśli upadł na ziemię, należało go podnieść i z szacunkiem ucałować, bo jest znakiem chleba eucharystycznego”¹ W Szczecinie przyjął również sakrament bierzmowania.

Wróciwszy w rodzinne strony, pobierał naukę w Łagiszy (woj. katowickie) i tam w 1953 r. ukończył szkołę podstawową. Jeszcze w tym samym roku został przyjęty do Niższego Seminarium Duchownego Diecezji Częstochowskiej. Eksternistyczny egzamin dojrzałości zdał w 1957 r. przed Komisją Państwową w Częstochowie. Potem wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Częstochowskiej w Krakowie. Tu w 1962 r., po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych, przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1962-1965 pracował w duszpasterstwie na terenie rodzinnej diecezji (Częstochowa, Kodrąb), a następnie został skierowany na studia specjalistyczne z zakresu liturgiki w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w Lublinie.

Egzamin magisterski złożył w 1968 r. na podstawie pracy dyplomowej *Liturgia sakramentu bierzmowania w Polsce do recepcji reformy trydenckiej*², napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. W. Schenka. Kontynuując studia specjalistyczne z liturgiki, przygotował rozprawę doktorską *Śpiew w liturgii na ziemiach polskich w XIX wieku*³, napisaną również pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Wacława Schenka. Dysertacja stała się podstawą do uzyskania w 1974 r. tytułu doktora teologii pastoralnej. Po złożeniu przepisanych

¹ Z. Wit. *Czy rozumiem liturgię Kościoła?* Częstochowa 2005 s. 77.

² Opublikowanej później w: *Studia z dziejów liturgii w Polsce*. T. 2. Red. M. Rechowicz, W. Schenk. Lublin 1976 s. 549-603.

³ Opublikowana w: *Studia z dziejów liturgii w Polsce*. T. 3. Red. W. Schenk. Lublin 1980 s. 205-343.

egzaminów ks. dr Wit został skierowany do pracy duszpasterskiej (Częstochowa), a od jesieni 1974 r. podjął zajęcia zlecone w Instytucie Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologii KUL. Od października 1977 r. został zaangażowany jako pracownik etatowy KUL, ale zachował nadal kontakt z pracą duszpasterską – i tak jest aż po dzień dzisiejszy. W 1995 r. habilitował się na podstawie rozprawy *Troska liturgiczna o człowieka chorego w świetle potrydenckich rytuałów polskich (1631-1964)* (Lublin 1995). W 1998 r. otrzymał nominację na stanowisko profesora KUL. Jest kierownikiem Katedry Historii Liturgii w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL. Jest także, poczynając od t. VI, współredaktorem działu Liturgia i Hymnologia w *Encyklopedii Katolickiej* KUL. W latach 1991-1995 był kierownikiem projektu badawczego *Dzieje liturgii rzymskiej w Polsce i jej związek z kulturą narodu*.

2. OSIĄGNIĘCIA DYDAKTYCZNE

Ks. prof. Zbigniew Wit ma za sobą długoletnią praktykę dydaktyczną, realizując od 1974 r. różne formy kształcenia liturgicznego zarówno w KUL, jak i w rodzinnej diecezji częstochowskiej. Był wykładowcą w Kolegium Katechetycznym Diecezji Częstochowskiej i Instytucie Teologicznym w Częstochowie filii Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Od 1976 r. jest wykładowcą liturgiki w Instytucie Eklezjologiczno-Mariologicznym w Częstochowie. Mimo zamieszkania w Lublinie i realizacji zadań wykładowcy na Wydziale Teologicznym KUL – od 1977 r. jako asystent, od 1981 r. jako adiunkt, a od 1998 jako profesor – ks. Wit niemal wahadłowo jeździ na zajęcia do Częstochowy. Stało się to nawet przyczyną zabawnego zdarzenia: oto podczas którejś z kolejnych podróży Ksiądz Profesor został zapytany przez przygodnego pasażera, czy jest medalikarzem, tj. sprzedawcą dewocjonaliów kupowanych w Częstochowie.

Wypełniając skrupulatnie swoje zadania dydaktyczne, uczestniczy także czynnie w dorocznych sympozjach profesorów liturgiki, wygłaszając fachowe referaty. Jako pracownik etatowy KUL udziela się także od lat w Studium (Instytucie) Formacji Pastoralno-Liturgicznej, nie wyłączając zajęć w słowackiej jego filii w Spiskiej Kapitulie, gdzie kierował pokaźną grupą magistrantów.

W latach 1979-1984 ks. prof. Wit był opiekunem roku studentów teologii na kursie „B” (dla świeckich). W środowisku Uniwersytetu jest także znany jako kierujący od 1985 r. liturgią podczas uroczystości akademickich, na które przygotowywał przez 18 lat stosowne wprowadzenia liturgiczne (ko-

mentarze) oraz teksty modlitwy wiernych, a jeśli trzeba było – całe celebrawcje związane z okolicznościowymi uroczystościami uniwersyteckimi. Już wcześniej, w latach 1974-1983, ks. Wit prowadził zajęcia z liturgiki w Studium Prawno-Administracyjnym zorganizowanym przez Sekretariat do Spraw Zakonnych przy Konferencji Episkopatu Polski. Od 1972 r. jest czynnym uczestnikiem sympozjów Sekcji Wykładowców Liturgiki Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki, a w latach 1989-1995 był Sekretarzem tej Komisji. Od 1987 r. jest członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego KUL, a od 1998 r. członkiem Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie. Także we własnej diecezji zajmuje różne funkcje o profilu duszpastersko-koncepcyjnym: od 1970 r. jest członkiem Komisji Liturgicznej Diecezji Częstochowskiej; był członkiem Synodalnej Komisji Kultu Bożego II Synodu Diecezji Częstochowskiej, a także członkiem Komisji ds. Liturgii II Synodu Plenarnego; uczestniczy także w pracach Diecezjalnej Komisji ds. Muzyki Kościelnej oraz analogicznej Diecezjalnej Komisji ds. Sztuki Sakralnej. W 2000 r. został obdarzony godnością Kapelana Jego Świątobliwości Jana Pawła II.

Bogaty zakres działalności dydaktyczno-naukowej Księdza Profesora ujawnia kierunki jego zainteresowań dotyczących historii liturgii w Polsce, pastoralnych aspektów soborowej odnowy liturgii oraz duchowości liturgicznej. Zaraz po uzyskaniu tytułu doktora teologii w roku akademickim 1974/75 zaczął prowadzić zajęcia zleczone na kursie licencjacko-doktoranckim w zakresie śpiewu i sztuki w odnowionej liturgii. Kontynuując te zajęcia, podjął od 1977 r. na kursie magisterskim ćwiczenia z zakresu teologii moralnej i metodyki pracy naukowej, a na kursie licencjacko-doktoranckim wykład z historii duchowości chrześcijańskiej. Studenci tych kierunków wdzięczni byli ks. Witowi za solidne fundamenty metodologiczne, które ułatwiały im przygotowanie własnych prac dyplomowych.

Od 1983 r. ks. Wit zaczął prowadzić wykład z zakresu śpiewu liturgicznego na kursie magisterskim, a z zakresu posoborowego prawa liturgicznego na kursie licencjacko-doktoranckim. Od 1985 r. podjął wykład z zakresu historii liturgii na kursie magisterskim, a na kursie licencjacko-doktoranckim wykład z zakresu modlitwy liturgicznej, modlitwy osobistej, organizacji życia liturgicznego w parafii oraz ćwiczenia z zakresu paleografii łacińskiej. Od 1984 r. Ksiądz Profesor prowadzi ćwiczenia z zakresu modlitwy i posług w odnowionej liturgii.

Ważną dziedzinę aktywności dydaktyczno-organizacyjnej ks. prof. Wita stanowi prowadzone przezeń własne seminarium naukowe. Już w latach

1982-1985 ks. Wit kierował, za zgodą Rady Wydziału Teologii KUL, pracami magisterskimi z zakresu duchowości, a od 1985 r. pracami z liturgiki. W tym czasie prace magisterskie pod kierunkiem Księdza Profesora napisał 47 magisteriów i 9 licencjatów. Ten zakres badawczy ks. Wit poszerzył jeszcze, przejmując od 1997 r. także seminarium doktoranckie z zakresu historii liturgii. Długoletnia praktyka dydaktyczna nadaje kształceniu liturgicznemu, w którym uczestniczy Ksiądz Profesor, dodatkowy wymiar – kształtowania środowiska wiary i chrześcijańskiej formacji.

3. KIERUNKI BADAŃ NAD LITURGIĄ

Ks. prof. dr hab. Zbigniew Wit, kierownik Katedry Historii Liturgii w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL, otrzymał gruntowną formację naukową, odbywając studia specjalistyczne w KUL z zakresu historii liturgii w tzw. lubelskiej szkole badań nad dziejami liturgii rzymskiej w Polsce. Ten zespół badawczy, zajmujący się studium rzymskiej tradycji liturgicznej, założyli ks. prof. dr hab. Marian Rechowicz i ks. prof. dr hab. Wacław Schenk. Ks. Wit włączył się twórczo do tych badań. Własne doświadczenia badawcze i metodologiczne wzbogacił jeszcze przez półroczny staż naukowy w Katolickim Uniwersytecie w Leuven. Efektem jest bogaty dorobek naukowy, przekraczający setkę drukowanych pozycji. Opracowania te wraz z drukowanymi studiami dyplomowymi stanowią potwierdzenie rozwijanej przez lata w sposób samodzielny i oryginalny twórczości naukowej. Przewodnym motywem naukowej refleksji ks. prof. Wita jest próba odczytania funkcji liturgii rzymskiej w religijnej tradycji polskiej z chęcią wydobywania jej sensu teologicznego, normatywnego i ewangelizacyjnego dla codziennej formacji chrześcijańskiej. Dorobek naukowy ks. prof. Wita koncentruje się wokół czterech bloków tematycznych.

3.1. PRACE Z ZAKRESU HISTORII LITURGII RZYMSKIEJ

Do grupy studiów historycznoliturgicznych można zaliczyć najważniejsze prace ks. prof. Wita. Otwiera je wspomniana już praca magisterko-licencjacka *Liturgia sakramentu bierzmowania w Polsce do recepcji reformy trydenckiej*, w której Autor prześledził rozwój liturgii sakramentu bierzmowania aż po jego reformę zrealizowaną przez potrydencki pontyfikat rzymski z 1596 r. Ukazując średniowieczną liturgię tego „zapomnianego sakramentu”,

odwołał się Autor do tradycji polskiej, reprezentowanej przez łacińskie pontyfikały używane w naszym kraju, a także zwrócił uwagę na diecezjalne postanowienia synodalne, które normowały pastoralną praktykę w administrowaniu bierzmowania. Odwołując się do 11 rękopiśmiennych pontyfikałów, a także akt synodalnych i traktatów teologów z XVI wieku, przebadał ks. Wit różne ryty sakramentu bierzmowania. Bazą porównawczą były dlań pontyfikały rzymsko-germańskie, a także pontyfikał Wilhelma Duranda.

Predylekcję ks. Wita do penetrowania złożonych dziejów liturgii rzymskiej w Polsce potwierdza pokaźna liczba studiów, w których historyczne spojrzenie ich Autora pozwala na zrozumienie minionych modeli kultu, a nawet zachowanych do dziś jego przejawów. W tej grupie opracowań naukowych ks. Wit kieruje się metodycznymi założeniami swego Mistrza, ks. prof. Wacława Schenka, który z upodobaniem śledził dziejowe związki zjawisk kultu, odwołując się do genetycznego spojrzenia na problemy liturgii w jej kontekście religijno-kulturowym.

Założenia te są widoczne w drukowanej dysertacji doktorskiej ks. Wita *Śpiew w liturgii na ziemiach polskich w XIX wieku*. Odwołując się do źródeł liturgicznych (kancjonały, rytuały, porządki nabożeństw, oficjalne śpiewniki), prawodawstwa synodalnego, a także kościelnych czasopism muzycznych i popularnych periodyków religijnych, wskazał Autor na zakres stosowanej pieśni nabożnej w formach kultu katolickiego. W problematyce pracy udało się ustalić tendencję depolonizacji występującą w potrydenckiej liturgii w Polsce.

Autor wykazał dobrą intuicję badawczą w zakresie doboru nieznanych problemów, powiązanych z dziejowym kontekstem kultu Bożego. Znalazło to wyraz w kilku przyczynkach poszerzających rozwiązania szczegółowe zawarte w rozprawie doktorskiej, takich jak *Pieśń nabożna w potrydenckich rytuałach i procesjonatach polskich* („Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 21:1974 z. 6 s. 113-126), i wskazanie na same źródła tych śpiewów lub genezę tradycyjnych form pobożności, takich jak *Introductio chrismatis* („Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 31:1984 z. 6 s. 31-37), *Nieszpory polskie* („Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 34:1987 z. 7 s. 347-256) czy *Błogosławienie organów* („Ruch Biblijny i Liturgiczny” 32:1979 s. 241-245).

Wśród prac ks. Wita dotyczących dziejów liturgii rzymskiej w Polsce najbardziej dojrzałą i znaczącą jest rozprawa habilitacyjna *Troska liturgiczna o człowieka chorego w świetle potrydenckich rytuałów polskich (1631-1964)*. Podstawą źródłową dla tego studium są edycje polskich rytuałów potrydenckich, wydanych w większości na bazie wzorcowego rytuału piotrkowskiego z 1631 r. W siedmiu rozdziałach tego obszernego studium omówiono ko-

lejno: liturgię Komunii świętej i Wiatyku, ryt sakramentu namaszczenia chorych, tradycję nawiedzania chorych i udzielanego im błogosławieństwa, a także benedykcje rzeczy przeznaczonych dla chorych, katalog ich świętych wspomożycieli oraz przeznaczonych dla nich formuł modlitewnych. W ciekawej bazie źródłowej na uwagę zasługuje wykorzystanie 128 różnych edycji rytuału piotrkowskiego i 25 wydań opartych na nim ksiąg zawierających liturgię chorych pod mianem *Vade mecum ad infirmos* oraz uwzględnienie 33 wariantów lokalnych rytuałów diecezji wrocławskiej i warmińskiej czy pozaliturgicznych podręczników przydatnych w posłudze chorym i umierającym. O randze tej kwerendy i jej oryginalności świadczy fakt, że we wcześniejszym studium specjalistycznym o rytuale piotrkowskim ks. W. Wrona uwzględnił 60 rytuałów, a przejrzał tylko 39 ich egzemplarzy. Walor więc dokumentacyjny pracy ks. Wita może być porównany tylko ze specjalistycznymi opracowaniami zagranicznymi: J. B. Molina i A. Aussedat-Minvielle'a *Répertoire des rituels et processionaux imprimés conservés en France* (Paris 1984) czy podobnym studium M. Probst *Bibliographie der katholischen Ritualien-drucke des deutschen Sprachbereichs* (Münster 1993).

Troska liturgiczna o chorego, powiązana zarówno ze sprawowaniem sakramentów chorych, jak i innymi działaniami duszpasterskimi Kościoła, była w epoce potrydenckiej bardzo zróżnicowana i niepozbawiona znamion lokalnego zwyczaju. Jej modele oparte na tradycjach diecezjalnych (wileńskiej, lwowskiej, wrocławskiej, warmińskiej, warszawskiej itp.) czy stylu duszpasterstwa wspólnot zakonnych (kapucynów, misjonarzy św. Wincentego à Paulo, kamilianów, karmelitów itp.) uwzględniały własne cechy duchowości tych środowisk, które po swojemu usiłowały przyjąć z pomocą ludziom dotkniętym cierpieniem. Znalazło to wyraz w propagowaniu czci określonych orędowników, własnych typów benedykcji i poświęceń, specjalnych katechez, pouczeń i formuł modlitewnych wykorzystywanych przy nawiedzeniu chorych lub wiązanych ze sprawowanymi dla nich sakramentami.

Ta szeroka panorama jednego z przejawów liturgii potrydenckiej zasługuje na szczególne podkreślenie. Poddana krytycznej rewizji przez H. Reifemberga teza, że liturgia potrydencka uległa całkowitej romanizacji, znajduje także ewidentne potwierdzenie w studium ks. Wita. Nauki liturgiczne, odwołując się do samych źródeł sprawowania kultu w Kościołach lokalnych, gromadzą różnorodne dane o regionalnych przejawach liturgii potrydenckiej. Te właśnie lokalne świadectwa, dokumenty formy kultu pozwalają na bardziej zrjonalizowany obraz dawnej służby Bożej i określenie jej miejsca w życiu religijnym poszczególnych wspólnot narodowych. Dodatkowy walor

dysertacji ks. Wita stanowi również to, że wskazuje ona szerokie możliwości badawcze nad mało wykorzystywanymi dziś źródłami liturgii potrydenckiej, jakimi są lokalne rytuały. Ich rozpoznanie postuluje przygotowanie odrębnej publikacji o rytuałach używanych na ziemiach polskich, a także analizę modeli tej księgi liturgicznej, bardziej typowych dla określonych kręgów kościelnych. Pożądana byłaby tu zarówno tematyczna analiza treści rytuałów, jakiej przykład dał Autor w szczegółowych opracowaniach, jak i ustalenie cech własnych dla różnorodnych typów tej księgi, przyjętych w tradycjach poszczególnych diecezji i wspólnot zakonnych.

Trzeba z uznaniem stwierdzić, że rozprawa ks. Wita jest studium dojrzałym zarówno od strony metodologicznej, jak i merytorycznej. Odkrywczego i dokumentacyjnego waloru tego szczegółowego opracowania nie pomniejsza fakt, że jest to studium dotyczące tylko jednego z aspektów życia liturgicznego Kościoła w Polsce epoki potrydenckiej.

Naukowy walor dysertacji, która na polskim gruncie jest ewenementem, wzmacnia ponadto fakt, że chodzi tu o pełny zarys duszpasterskiej troski o chorego, którą proponowały księgi liturgii potrydenckiej. Nagromadzona zaś w studium bogata baza źródłowa (nieznane edycje rytuału piotrkowskiego) może stać się podstawą realizacji szerokiego programu badań nad dziejami liturgii sakramentów i sakramentaliów w religijnej kulturze polskiej. Chodzi zarówno o mało rozpoznane formy życia sakramentalnego w rzymskiej liturgii potrydenckiej, jak i odrębne przejawy polskiej religijności, znajdujące wyraz w kulcie patronów lokalnych, własnym repertuarze benedykcji i poświęceń czy miejscowych dewocji i nabożeństw. Swoje zainteresowania dziejami liturgii rzymskiej w Polsce widzi ks. Wit w szerokiej perspektywie cech religijności narodowej, czego wyrazem są inne jego opracowania: *Elementy narodowe w trosce liturgicznej o człowieka chorego*. („Częstochowskie Studia Teologiczne 23/24:1995/1996 s. 319-333), *Duchowość eucharystyczna i postawy wewnętrzne* (w: *Eucharystia: Misterium, ofiara i kult*. Red. J. J. Kopeć. Lublin 1997 s. 159-177), *Służba Boża w Kościele Unickim w XIX wieku na Podlasiu* („Częstochowskie Studia Teologiczne 25:1997 s. 195-207), *Metoda badań historycznych w liturgice* („Roczniki Teologiczne” 46:1999 z. 8 s. 159-164).

Obok zainteresowań obejmujących dzieje liturgii rzymskiej w Polsce ks. Wit koncentruje swoją uwagę na szerokiej problematyce normatywno-rytualnej sprawowanych misteriów. Zagadnienie to jest szczególnie ważne w epoce kształtowania w Polsce modeli posoborowej służby Bożej.

3.2. PRACE O CHARAKTERZE PASTORALNO-LITURGICZNYM

Reforma liturgii po Soborze Watykańskim II, powiązana z edycją łacińskich ksiąg i ich wariantów w językach narodowych, postawiła przed każdym profesorem liturgiki potrzebę włączenia się w proces udostępniania ludziom świeckim i duchowieństwu skarbów odnowionej liturgii. Ks. Wit, który od 1974 r. podjął zajęcia dydaktyczne w KUL, włączył się także twórczo w proces odnowy liturgii. Zarówno jej nowy kształt i treść, jak też formy posług i modele celebracji stały się tematem licznych opracowań Księdza Profesora o charakterze pastoralno-formacyjnym. Wśród tych artykułów dominują opracowania omawiające zawartość odnowionych ksiąg liturgicznych, np.: *Specjalne modlitwy eucharystyczne* („Ruch Biblijny i Liturgiczny” 30:1977 s. 98-112), *Pastoralne problemy nowego Ordo exequiarum*. („Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 53:1979 s. 19-41), *Liturgia i problemy duszpasterskie nowej księgi Sakramenty chorych* („Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 55:1981 s. 3-14), *Obrzędy pokuty-prezentacja i problemy liturgiczno-pastoralne* („Częstochowskie Studia Teologiczne” 9/10:1982 s. 24-49), *Posoborowe normy kształtowania przestrzeni do sprawowania liturgii* („Anamnesis” 4:1997/8 nr 2 s. 16-34), *Liturgia Godzin i nabożeństwa ludu chrześcijańskiego w dzień niedzielny* (w: *Wielkanoc i niedziela*. Opole 1994 s. 213-228), *Muzyczne posługi wiernych w liturgii* („Roczniki Teologiczne” 48:2001 s. 171-186), *Nowe Ordo Missae* (w: *Ante Deum stantes*. Red. S. Kopersek. Kraków 2002 s. 253-264), *Rok liturgiczny w pobożności ludowej* (w: *Liturgia i pobożność ludowa*. Red. W. Nowak. Olsztyn 2003 s. 62-77).

Autor stoi na stanowisku, że przez sprawowanie liturgii dokonuje się na co dzień budowanie Kościoła zmartwychwstałego Chrystusa i kształtowanie ducha Jego uczniów. Samo więc uczestnictwo wiernych w liturgii winno obejmować ich zaangażowanie od strony tak zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Towarzyszyć ma temu właściwy rytm sprawowania misterium, powiązany z rodzinnym duchem jego sprawowania przy zrozumieniu gestów, symboli i znaków liturgicznych. Kapłan, jako szczególnie organizator celebracji, winien przez własne życie tajemnicami kultu ułatwiać wspólnocie udział w duchowych owocach zbawienia uobecnionego w liturgii.

3.3. PRACE O CHARAKTERZE FORMACYJNO-MISTAGOGICZNYM

Misterium liturgii, stanowiące centrum życia Kościoła, jest źródłem, które czeka na swe odkrycie w pastoralnej posłudze polskiej wspólnoty. Po wydaniu zreformowanych ksiąg liturgicznych nadszedł czas, by bogactwa

oficjalnego kultu stały się udziałem uczniów Pana, gromadząc ich na codziennej modlitwie i łamaniu chleba. Sam więc model odnowionej liturgii winien być przetworzony w nowy styl duszpasterstwa ewangelizacyjnego, a to misterium codziennego życia Kościoła ma stać się fundamentem dla kształtowania współczesnej duchowości członków Mistycznego Ciała Chrystusa. Te zadania uwzględnia w swej refleksji nad liturgią ks. Wit w grupie opracowań z zakresu formacji i mistagogii. Ich tematyka zorientowana jest na doświadczenie Boga przeżywane w liturgii przez człowieka wiary, samą rolę tego misterium jako uprzywilejowanej przestrzeni i miejsca do kontemplacji, medytacji, ascezy czy uświęcenia uczniów Chrystusa oraz kształtowania jego postaw wewnętrznych.

O tym mistagogicznym walorze celebracji liturgicznych mówią następujące opracowania ks. Wita: *Do kogo należy kierowanie liturgią Kościoła* (w: *Wyznawać wiarę dzisiaj*. Sandomierz 1999 s. 287-293), *Liturgia jako uprzywilejowane miejsce medytacji chrześcijańskiej* (w: *Medytacja*. Red. W. Słomka. (Homo meditans 1). Lublin 1984 s. 83-98), *Bóg i człowiek w doświadczeniu religijnym w liturgii* (w: *Bóg i człowiek w doświadczeniu religijnym*. Red. W. Słomka. (Homo meditans 4). Lublin 1986 s. 225-234).

3.4. PRACE DOTYCZĄCE PRAWODAWSTWA LITURGICZNEGO I ADAPTACJI

Reforma liturgii zainicjowana przez Sobór Watykański II została wkomponowana w eklezjalną koncepcję odnowy i charyzmatycznej przemiany całego Kościoła. Jej model, daleki od charakterystycznego dla liturgii trydenckiej podejścia ceremonialno-rytualnego i legalistycznego, akcentuje potrzebę kreatywnego i adaptacyjnego kształtowania samych celebracji. Chodzi w nich nie tylko o poprawne, pobożne i estetyczne sprawowanie obrzędów, ale o ich duchowe zrozumienie jako doświadczenia w spotkaniu Chrystusa zmartwychwstałego we wspólnocie Jego uczniów. Uczestnictwo w liturgii polega w swej najgłębszej istocie na wszczęciu w nowe życie Chrystusa i otwarciu się na pełnię działania w człowieku daru Ducha Świętego.

Zadanie to powiązane jest ze sprawą adaptacji liturgii do mentalności współczesnych ludzi przez zastosowanie form wyrazu właściwych danej kulturze z uwzględnieniem treści chrześcijańskiej w elementach oficjalnego kultu. Na tej linii organizacji odnowionej liturgii, w której ryt podporządkowany jest dynamicznemu klimatowi dokonującego się przez niego zbawienia Bożego wśród ludzi, spotykamy normy prawa liturgicznego. Problemy z zakresu norm prawa liturgicznego podejmują te opracowania ks. Wita, w któ-

rych akcentuje się potrzebę kreowania liturgii z uwzględnieniem duchowych potrzeb jej uczestników: *Przygotowanie przestrzeni sakralnej w odnowionej liturgii* („Studia Catholica Podoliae” 1:2002 s. 383-410), *Zmiany w księgach liturgicznych* („Collectanea Theologica” 56:1986 f. 6 s. 70-74), *Struktura celebracji liturgii mszalnej* („Częstochowskie Studia Teologiczne” 12/13: 1985 s. 309-329), *Ołtarz w aspekcie teologicznym i liturgicznym* (w: *Ku liturgii nadziei. Księdzu dr. Bolesławowi Margańskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin*. Tarnów 2005 s. 211- 229), *Dobór pieśni do uczestnictwa we Mszy świętej* („Anamnesis” 5:1998 s. 76-87). Omawiając strukturę wybranych celebracji, wskazuje Autor na potrzebę ich adaptacji, uwzględniając organiczne powiązanie między odnową liturgii a reformą całego Kościoła, w którym nowy styl duszpasterstwa ewangelizacyjnego znajdzie wyraz w misterium codziennego kultu wspólnoty uczniów Pana.

*

Ks. prof. dr hab. Zbigniew Wit legitymuje się bogatym dorobkiem naukowym w zakresie liturgiki. Stosuje zasady metodologii naukowej tak w swoich samodzielnych i odkrywczych opracowaniach, jak również w pracach wykonywanych pod Jego kierunkiem. Kierując Katedrą Historii Liturgii, Ksiądz Profesor wykazuje znaczną dynamikę w powierzonych Mu przez Władze Uniwersytetu zajęciach dydaktycznych, programach naukowych i działaniach formacyjno-dokształceniowych dla teologów świeckich i duchownych. Znany jest ze swego zaangażowania społecznego i umiejętności pracy z zespołami ludzkimi, czego wyrazem jest powierzanie Mu ważnych funkcji organizatora formacji teologiczno-liturgicznej. Jego akrybię liturgiczną cechują walory odkrywcze i dokumentacyjne nie tylko w zakresie historii liturgii, ale także związku tej dziedziny teologicznej z polską kulturą religijną.